

Sygn. akt I ACa 626/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Małgorzata Gulczyńska
Sędziowie:	SA Marek Górecki SA Piotr Górecki /spr./
Protokolant:	st. sekr. sądowy Ewa Gadomska

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2014 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **D. K. (1)**

przeciwko **E. K.**

o uznanie umowy za bezskuteczną

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 4 grudnia 2013 r., sygn. akt I C 2497/12

1. oddala apelację;

2. zasądza od pozwanej na rzecz powódki 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

M. Górecki M. Gulczyńska P. Górecki

Sygn.akt I ACa 626/14

UZASADNIENIE

Powódka D. K. (1) w pozwie przeciwko E. K. wniosła o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powódki czynności procesowej w postępowaniu przed Sądem Rejonowym Poznań-Stare Miasto w P. (I Ns 293/11), zawierającej zgodny wniosek D. K. (2) i E. K. o podział majątku wspólnego, dokonanej z pokrzywdzeniem powódki jako wierzycielki, będącej podstawą przyznania przez Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w P., postanowieniem z dnia 1 czeiwca 2011 r., własności nieruchomości położonej w S. przy ulicy (...), obejmującej działkę o numerze (...), dla której Sąd Rejonowy

Poznań-Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą KW nr POI (...), stanowiącej całość majątku podlegającego podziałowi - na rzecz E. K., bez obowiązku dokonania spłat na rzecz małżonka powódki D. K. (2).

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa i obciążenie powódki kosztami postępowania, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy w Poznaniu wyrokiem z dnia 4 grudnia 2013 r. uznał za bezskuteczną wobec powódki czynność procesową podjętą przed Sądem Rejonowym Poznań - Stare Miasto w P. sygn. akt I Ns 293/11 i zawierającą zgodny wniosek D. K. (2) i E. K. (pозwanej) o dokonanie podziału majątku wspólnego będącą podstawą przyznania pozwanej E. K. przez Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w P. postanowieniem z dnia 1 czerwca 2011 r. sygn. I Ns 293/11 prawa własności nieruchomości położonej w S. przy ul. (...) obejmującej działkę o nr (...), dla której Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą nr POI (...) stanowiącej całość majątku wspólnego D. K. (2) i E. K. bez obowiązku spłaty na rzecz D. K. (2), wobec którego powódka posiada wierzytelność objętą nakazem zapłaty z dnia 31 marca 2003r. wydanym przez Sąd Okręgowy w Gdańsku Wydział IX Gospodarczy sygn. IX G Nc 503/03 z klauzulą wykonalności nadaną postanowieniem tegoż Sądu z dnia 27 czerwca 2007r. sygn. IX G Co 133/07, z klauzulą wykonalności przeciwko małżonce dłużnika E. K. nadaną postanowieniem tegoż Sądu z dnia 12 stycznia 2009r. sygn. IX G Co 298/08 i zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 7.667 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (sygn.akt I C 2497/12).

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące faktyczne.

Od 31 lipca 1982 r. pozwana pozostawała w związku małżeńskim z D. K. (2), w którym panował ustrój ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej.

W styczniu 1989 r. pozwana wraz z mężem zakupiła działkę niezabudowaną w S. przy ul. (...). W czerwcu 1989 r. małżonkowie rozpoczęli budowę domu, która była finansowana głównie ze środków pozyskanych przez powódkę przed zawarciem małżeństwa, jak i w jego trakcie od rodziny zamieszkałej w Szwajcarii. D. K. (2) pracował od 1996 . w systemie delegacyjnym, rzadko bywał w domu (raz na miesiąc), zaciągał w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą (branża spożywcza) zobowiązania, których nie spłacał. Zadłużenie męża pozwanej systematycznie wzrastało, zaczął otrzymywać wezwania do zapłaty, nakazy zapłaty, a niezaspokojenie wierzycieli inicjowali postępowania egzekucyjne. Między innymi z roszczeniami wobec męża pozwanej na drogę postępowania sądowego wystąpiła D. K. (1) prowadząca działalność gospodarczą pod nazwą (...) w B. .

W dniu 31 marca 2003 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym przeciwko D. K. (2), nakazując pozwanemu (D. K. (2)), aby zapłacił na rzecz powodowej Piekarni (...) Spółki z o.o. w G. kwotę 76.043,13 zł wraz z ustawowymi odsetkami od poszczególnych kwot częściowych składających się na pretensję główną wskazanych w piśmie z dnia 4 grudnia 2012 r. od dnia wymagalności każdej z nich do dnia zapłaty (sygn. akt IX GNc 503/03).

Postanowieniem z dnia 27 czerwca 2007r. ten sam Sąd nadał powyższemu nakazowi zapłaty klauzulę wykonalności przeciwko D. K. (2) na rzecz następczyni prawnej pierwotnego wierzyciela - D. K. (1) (sygn. akt IX GCo 133/07).

Postanowieniem z dnia 12 stycznia 2009 r. Sąd nadał powyższemu nakazowi zapłaty klauzulę wykonalności również przeciwko małżonce dłużnika - E. K., z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową małżonków w postaci powyżej opisanej nieruchomości (sygn. akt DC GCo 298/08).

Relacje między małżonkami nie układały się najlepiej od roku 2000 r. D. K. (2) zaczął mieć problemy z nadużywaniem alkoholu. Pozwana dowiedziała się o zadłużeniach męża w roku 2003-2004, kiedy to komornik dokonał zajęcia wynagrodzenia za pracę pozwanej. Doszło także do zajęcia samochodów pozwanej oraz syna małżonków K.. W dniu 7 września 2005 r. komornik sądowy dokonał zajęcia nieruchomości położonej w S. przy ul. (...). Pozwana po tym, jak się dowiedziała o licznych niespłaconych przez męża zobowiązaniach, spłaciła zadłużenie w (...), zadłużenie małżonka wobec koleżanki pozwanej, od której pożyczył pieniądze i nie oddał. Z czasem okazywało się, że ujawniają się kolejne

zadłużenia, o których małżonek pozwanej jej nie wspominał. Powyższe zdecydowanie pogorszało relacje między małżonkami. W roku 2006 pozwana wystąpiła o rozwód z D. K. (2) bez orzekania o winie, który został orzeczony wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 9 czerwca 2006 r.

Wszczęte wobec D. K. (2) postępowania egzekucyjne, w tym postępowanie prowadzone przez Komornika Sądowego Rewiru VII przy Sądzie Rejonowym w Poznaniu R. L. (sygn. akt KM 1704/05) okazało się być bezskuteczne. W toku postępowania ustalono bowiem, że dłużnik prowadzi działalność gospodarczą, która nie przynosi zysków. Na rachunkach bankowych dłużnika brak było środków. Dłużnik nie posiadał również wierzytelności, do których mogłaby być skierowana egzekucja.

Jedynym składnikiem majątku, z którego można było zaspokoić wierzycielkę, była przedmiotowa nieruchomości, w stosunku do której egzekucję prowadził już Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Poznań-Stare Miasto w P. D. M., powódka przyłączyła się do tego postępowania (sygn. akt KM 765/08).

Postanowieniem z dnia 1 czerwca 2011 r. Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w P. uznał, że w skład majątku wspólnego byłych małżonków wchodzi nieruchomości położona w S. przy ulicy (...), obejmująca działkę o numerze (...) dla której Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w P. prowadzi księgę wieczystą o numerze POI (...) o wartości 777.000 zł. W wyniku dokonanego podziału własność powyższej nieruchomości została przyznana na rzecz E. K., bez obowiązku spłaty byłego męża D. K. (2). Powyższe postanowienie stało się prawomocne z dniem 23 czerwca 2011 r.

Postanowieniem z dnia 12 stycznia 2012 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym Poznań-Stare Miasto w P. umorzył postępowanie egzekucyjne prowadzone na rzecz powódki z przedmiotowej nieruchomości. W uzasadnieniu postanowienia komornik sądowy wskazał, że tytuł wykonawczy stanowiący podstawę postępowania uprawnia do egzekucji przeciwko E. K. jedynie z majątku wspólnego. Uprawomocnienie się postanowienia o podziale majątku wspólnego byłych małżonków z dnia 1 czerwca 2011 r. spowodowało, że postępowanie to nie może być już prowadzone, gdyż nieruchomości do której było skierowane nie stanowi już majątku wspólnego.

Postanowieniem z dnia 28 lutego 2012 r. Komornik umorzył postępowanie egzekucyjne w całości, a to z uwagi na fakt, że w toku postępowania nie ujawniono innego majątku dłużnika, do którego można by skierować egzekucję.

Apelację wniosła pozwana zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości.

Skarżąca zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła :

- obrazę przepisów prawa procesowego tj. art. 233 k.p.c. mającą istotny wpływ na wynik sprawy, poprzez bezzasadne przyjęcie, że postanowienie Sądu znoszące współwłasność wydane na skutek zgodnego wniosku pozwanej i dłużnika D. K. (2) działo się z pokrzywdzeniem wierzyciela D. K. (1), a sytuacji braku dowodów w tym zakresie a nawet istnienia dowodów przeciwnych,

- obrazę przepisów prawa procesowego art. 227 k.p.c. i art. 278 k.p.c. mającą istotny wpływ na wynik postępowania, poprzez naruszenie wyżej wymienionych przepisów i bezpodstawnym oddaleniem wniosku dowodowego pozwanej o wydanie opinii przez biegłego na okoliczność oszacowania wartości nieruchomości położonej w S. przy ul. (...), co w efekcie doprowadziło do zaistnienia sytuacji nierozpoznania sprawy,

- obrazę przepisów prawa materialnego w postaci art. 527 k.c. poprzez jego zastosowanie pomimo, iż na gruncie stanu faktycznego niniejszej sprawy nie zachodziły wszystkie przesłanki do zastosowania tego przepisu.

Powódka w odpowiedzi na apelację wniosła o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelację uznać należało za bezzasadną.

Ustalenia faktyczne sądu I instancji nie budzą wątpliwości i stąd Sąd Apelacyjny przyjmuje je za podstawę własnego rozstrzygnięcia.

Zarzuty apelacyjne okazały się nietrafne.

Nie można uznać zasadności zarzutów naruszenia przepisu art. 233 § 1 k.p.c. Zarzut naruszenia tego przepisu byłby skuteczny wówczas, gdyby apelujący wykazał, że Sąd Okręgowy uchybił podstawowym regułom służącym ocenie wiarygodności i mocy poszczególnych dowodów, tj. regułom logicznego myślenia, zasadzie doświadczenia życiowego i właściwego kojarzenia faktów (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 grudnia 2005 r., sygn. akt III CK 314/05, Lex nr 172176), a temu apelująca nie sprostала, ograniczając się do przedstawienia własnej, odmiennej, a korzystnej dla skarżącej, oceny materiału dowodowego. Nie jest wystarczające przekonanie strony skarżącej o innej, niż przyjął sąd wadze poszczególnych dowodów i ich odmiennej ocenie niż ocena sądu. Sąd I instancji wydając zaskarżony wyrok wziął pod uwagę całokształt zgromadzonego materiału dowodowego i dokonał jego analizy, wskazując jakie okoliczności uznał za udowodnione i na jakich w tej mierze oparł się dowodach. Zdaniem Sądu Apelacyjnego ze zgromadzonego materiału dowodowego Sąd Okręgowy wyprowadził wnioski logiczne, poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, a ocena Sądu I instancji nie narusza reguł swobodnej oceny dowodów i jest prawidłowa. Skarżąca nie zdołała podważyć wniosków, jakie wyciągnął Sąd I instancji w oparciu o przeprowadzone w sprawie dowody.

Brak też podstaw do przyjęcia, że Sąd Okręgowy dopuścił się naruszenia art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. Do naruszenia art. 227 k.p.c. dochodzi w sytuacji, gdy sąd odmówił przeprowadzenia dowodu na fakty mające istotne znaczenie w sprawie, błędnie uznając, że nie mają one takiego charakteru. Przepis art. 227 k.p.c. w ogóle nie może być przedmiotem naruszenia przez sąd, ponieważ nie jest on źródłem obowiązków ani uprawnień jurysdykcyjnych, lecz w istocie określa wolę ustawodawcy ograniczenia kręgu faktów, które mogą być przedmiotem dowodu w postępowaniu cywilnym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2012 r., sygn. II PK 259/11, LEX nr 1243021). Sąd ma obowiązek dokonania selekcji zgłaszanych wniosków dowodowych, aby nie doprowadzić do przeprowadzenia dowodów zbędnych, czy też nieprzydatnych, a tym samym przeciwdziałać przewlekłości postępowania. Skarżąca oddalenie wniosku dowodowego wiązała z zarzutem „nierozpoznania istoty sprawy”. Pod pojęciem „nierozpoznanie istoty sprawy” zawartym w art. 386 § 4 k.p.c. należy przede wszystkim rozumieć niezbadanie podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia. Oceny, czy sąd pierwszej instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się na podstawie analizy żądań pozwu i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia (zob. wyrok SN z dnia 22 kwietnia 1999 r., II UKN 589/98, OSNP 2000, nr 12, poz. 483). Tymczasem analiza uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia prowadzi do wniosku, że Sąd Okręgowy odniósł się do twierdzeń pozwu i argumentów pozwanej. Wbrew twierdzeniom apelującej rozpoznał i orzekł merytorycznie o całości dochodzonego przez powódkę roszczenia. Pozwana domagała się przeprowadzenia opinii z dowodu biegłego na okoliczność ustalenia wartości 1/2 udziału we własności nieruchomości. Sąd Okręgowy oddalając ten wniosek dowodowy nie naruszył art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 k.p.c. Sąd powołuje biegłego w kwestiach wymagających wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 k.p.c.). Tymczasem w rozpoznawanej sprawie dokładna wartość 1/2 udziału we własności nieruchomości nie miała większego znaczenia. Istotne pozostawało, że działka ta ma określoną wartość, która w postępowaniu działowym w czerwcu 2011 r. została przez pozwaną i jej byłego męża określona na 770.000 zł. W tej sytuacji wartość XA udziału wynosiła przynajmniej 385.000 zł i była wyższa od kwoty 76.043,13 zł wynikającej z nakazu zapłaty wydanego w sprawie IX GNC 503/03. Dodać wypada, że ochroną pauliańską objęta jest zawsze konkretna wierzytelność, stanowiąca przedmiot żądanej przez wierzyciela ochrony. W rozpoznawanej sprawie, w świetle postanowienia komornika sądowego o umorzeniu postępowania egzekucyjnego z powodu bezskuteczności nie ulega wątpliwości, że wyzbywając się jedynego wartościowego składnika majątku w postaci nieruchomości położonej w S. dłużnik stał się niewypłacalny.

Zgodnie z art. 527 § 1 k.c. gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć.

Przesłankami skargi pauliańskiej są zgodnie z art. 527 k.c. :

- 1) dokonanie przez dłużnika z osobą trzecią czynności prawnej, na skutek której osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową oraz doszło do pokrzywdzenia wierzycieli,
- 2) działanie dłużnika ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli,
- 3) wiedza lub możliwość (przy zachowaniu należytej staranności) dowiedzenia się o tym przez osobę trzecią.

Z pokrzywdzeniem wierzycieli mamy do czynienia wówczas, gdy skutek czynności prawnej dłużnika stał się on niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności (art. 527 § 2 k.c.). W orzecznictwie przyjmuje się, że artykuł 527 § 2 k.c. pokrzywdzenie wierzyciela wiąże z niewypłacalnością dłużnika lub z powiększeniem stopnia jego niewypłacalności (wyrok SN z dnia 9 kwietnia 2002 r., III CKN 570/2000, niepubl.). Dłużnik jest niewypłacalny, gdy cały jego majątek nie wystarcza na pokrycie długów. O stanie niewypłacalności można także powiedzieć, że jest to taki stan majątkowy dłużnika, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego nie może przynieść zaspokojenia wierzyciela (M. Pyziak-Szafnicka, Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika, *Studia Prawnicze* 1994, nr 1-4, s. 5; Z. Radwański, *Zobowiązania...*; P. Machnikowski *Kodeks...*). Dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, gdy zdaje sobie sprawę (uświadamia sobie), że skutek dokonania czynności prawnej z osobą trzecią może spowodować niemożność zaspokojenia się wierzycieli z jego majątku. Jednak samo pokrzywdzenie wierzycieli nie musi być zamiarem dłużnika - wystarczy, żeby dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności. Świadomość pokrzywdzenia nie musi dotyczyć osoby konkretnego wierzyciela; wystarczy świadomość pokrzywdzenia wierzycieli w ogóle.

Wbrew zarzutom skarżącej, zebrany w sprawie materiał dowodowy dawał podstawy do ustalenia, że czynność prawna dokonana przez dłużnika była dokonana z pokrzywdzeniem wierzycielki, a dłużnik działał ze świadomością jej pokrzywdzenia. Pozwana wiedziała o zadłużeniu małżonka co najmniej od 2003-2004 r., kiedy to komornik dokonał zajęcia jej wynagrodzenia za pracę. Oceniając trafność zarzutu naruszenia art. 527 k.c. należy wskazać, że przedmiotem zaskarżenia w drodze z powództwa ze skargi pauliańskiej mogą być w zasadzie czynności, które przynoszą korzyść majątkową osobie trzeciej, a więc czynności określane jako przysparzające, które są skutkiem rozporządzeń dłużnika. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 kwietnia 2004 r., III CK 469/02, OSNC 2005/5/85 wskazał, że umowa o podział majątku wspólnego po ustaniu ustawowej wspólności małżeńskiej zawarta z pokrzywdzeniem wierzyciela może być przez niego zakwestionowana skargą pauliańską (art. 527 k.c.). Na skutek zawartej umowy podziałowej każdy z małżonków staje się wyłącznym właścicielem przedmiotów i praw, które zostały przyznane mu w tej umowie. Od tej pory przedmioty te stanowią majątki odrębne każdego z nich i w tym należy właśnie upatrywać istotę uzyskania korzyści przez każdego z nich. Wbrew zatem zarzutom skarżącej nie naruszył sąd pierwszej instancji prawa materialnego i prawidłowo przyjął, że zostały spełnione wszystkie przesłanki z art. 527 i następnych k.c. konieczne do uwzględnienia skargi pauliańskiej. Przyjmuje się, że akcję paulińską uzasadnia każde powiększenie niewypłacalności, bez względu na jego rozmiar. Okoliczność, że przedmiotowa nieruchomości obciążona była wcześniej hipotekami, które mają pierwszeństwo przed roszczeniem powódki, nie miała w sprawie żadnego znaczenia. W doktrynie i orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż niewypłacalność dłużnika w rozumieniu art. 527 k.c. oznacza stan majątku dłużnika, w którym egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej przeciwko temu dłużnikowi. Pozwana w wyniku czynności dokonanej z byłym małżonkiem uniemożliwiła egzekucję z jedyne wartościowego składnika majątku dłużnika, a to spowodowało, że stał nie on niewypłacalny. Po dokonanych podziale majątku wspólnego i przyznaniu pozwanej prawa własności nieruchomości, w którym dłużnikowi nie przyznano spłat, postępowanie egzekucyjne przeciwko niemu zostało umorzone z powodu bezskuteczności.

W tym stanie rzeczy biorąc pod uwagę powyższe apelacja pozwanej podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 i art. 108 § 1 k.p.c. oraz § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności

radców prawnych oraz ponoszenie przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 490).

M. Górecki M. Gulczyńska P. Górecki